

OPERACIJA "MORSKI LAV" I ODNOSI VELIKIH SILA (1939. – 1941.)

Miroslav Goluža *

UDK: 94(100)(430:410)"1939/1941"
355.48(100)(430:410)"1939/1941"

Stručni članak

Primljeno: 19.IV.2010.

Prihvaćeno: 17.IX.2010.

Sažetak

Gledano s političko-strateškog stajališta, razdoblje Drugoga svjetskog rata do njemačkog napada na Sovjetski Savez vrlo je složeno. Tome je najviše pridonijelo iznenadno savezništvo između Hitlera i Staljina, a potom neočekivana njemačka pobjeda na Zapadu. Budući da su Britanci odbili sve Hitlerove mirovne prijedloge, on formalno počinje pripreme za invaziju pod kodnim nazivom „Morski lav“. Kroz ovu operaciju prelamaju se, kao kroz prizmu, interesi velikih sila. Hitler je, koristeći strateški predah između pobjede na Zapadu i napada na Sovjetski Savez, pokušavao iskoristiti operaciju u svrhu strateškog obmanjivanja. Sama operacija nikada nije na njemačkoj strani ozbiljno pripremana. Prema Zapadu Hitler je želio izvršiti pritisak na Veliku Britaniju kako bi je prisilio da prihvati njegove mirovne uvjete, a njezina zadaća prema Istoku bila je podržati Staljina u uvjerenju da ne treba očekivati ofenzivna djelovanja s njemačke strane prije nego što završe rat s Velikom Britanijom. Može se reći da je Hitlerov pokušaj obmanjivanja imao uspjeha kada je riječ o Staljinu, ali da nije postigao cilj kada je u pitanju Velika Britanija. U ovom slučaju prijetnje invazijom samo su pomogle Churchillu da lakše okupi ljude oko sebe nakon poraza u Norveškoj i Francuskoj u svibnju 1940. godine.

Ključne riječi: Dunkerque, pomorski desant, Velika Britanija, Sovjetski Savez, Kriegsmarine, Luftwaffe.

DUNKERQUE

Nijemcima je trebalo samo deset dana 1940. godine da odsijeku glavninu francusko-britanskih snaga na sjeveru Francuske. To je bilo prvorazredno vojno iznenađenje i na Istoku i na Zapadu. General Guderian je izbio sa svojim XIX. oklopnim korpusom 21. V. 1940. godine na obalu Engleskog kanala i još je trebalo samo zadati završni udarac i energičnim nastupanjem razbiti i zarobiti snage Britanskog ekspedicijskog

* Miroslav Goluža (miroslav.goluza@inet.hr) diplomirao je povijest i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, a radi kao nastavnik vojne povijesti na Hrvatskom vojnom učilištu „Petar Zrinski“ u Zagrebu.

korpusa jačine deset divizija. Njemački general je zbog svog riskantno brzog nastupanja bio često u sukobu s neposredno nadređenima, ali nitko se nije ozbiljno miješao u provedbu operacije. I kada je trebao još samo zauzeti luku Dunkerque i na taj način presjeći odstupnicu Britancima, umiješao se posve neočekivano Hitler. Nedvosmisleno je zapovjedio, u svojstvu vrhovnog zapovjednika, da se Guderian ima smjesta zaustaviti radi pregrupiranja snaga. Ovo je zanimljivije to više što isti Guderian u svojim memoarima, kada govori o operacijama na Istoku, izričito tvrdi da je za njega, dok je imao dovoljno snaga, uništenje i okruženje velikih armijskih sastava bilo stvar rutine (Guderian, 1961.:135). Trodnevno zaustavljanje njemačkih oklopnih snaga pred Dunqerkueom bilo je u potpunoj suprotnosti s dotadašnjim tempom nastupanja. Ono je bilo i u suprotnosti s njemačkim osnovnim doktrinarnim postavkama prema kojima se nije smjelo dopustiti predah protivniku koji je izbačen iz ravnoteže ili je u povlačenju. Prema njemačkoj vojnoj praksi protivnika je trebalo okružiti i neutralizirati, a ne gurati. Takav scenarij je bio olakšan i time što su britanske snage u povlačenju imale pred sobom veliku vodenu zapreku. Uništenje savezničkih snaga u džepu kod Dunqerkuea prepušteno je njemačkom zrakoplovstvu. I tako se dogodilo da su se britansko-francuske snage, oko 330.000 vojnika, izvukle preko Kanala da bi ponovno bile uporabljene u borbama protiv Nijemaca u Francuskoj.

Pada u oči da nitko od odgovornih visokih vojnih zapovjednika na njemačkoj strani, koji su bili uključeni u završne borbe oko Dunqerkuea, nije smijenjen. U normalnim okolnostima, za tako velik propust brzo bi se našli krivci, a vjerojatno bi imao posla i vojni sud. Vojna karijera nekih zapovjednika bila bi završena. Ali ovdje se nije dogodilo ništa od toga. Naprotiv, uslijedila su promaknuća. Guderian će 1940. godine postati *General der Panzertruppe*, a sljedeće godine zapovijedat će oklopnom armijom na pravcu prema Moskvi. Zapovjednik grupe armija "A", Gerd von Rundstedt, postat će *Generalfeldmarschall* i u napadu na SSSR zapovijedat će grupom armija "Jug". Zapovjednik *Luftflotte 2*, Albert Kesselring, bit će poslije Dunqerkuea promaknut u čin *Generalfeldmarschalla* i postat će zapovjednik njemačkih snaga u Italiji.

* * *

Kao i mnoge druge epizode iz Drugoga svjetskog rata, i ova je predmet različitih tumačenja. Churchill u svojim memoarima piše naširoko o svim aspektima operacije *Dynamo*¹, ali o ključnom događaju, a to je Hitlerova zapovijed o zaustavljanju oklopnih snaga koje su trebale presjeći odstupnicu Britancima, posvećuje svega dvije stranice (Churchill, 1964.:71-73). On se poziva na ratni dnevnik Rundstedtova stožera. Prema tom dnevniku, inicijativa za zaustavljanje njemačkih oklopnih divizija pred Dunkerqueom potekla je od zapovjednika grupe armija "A". Načelnik Vrhovnog zapovjedništva oružanih (OKW) maršal Keitel također govori o tome (Keitel, 2003.:132-133). On tvrdi da je iz zapovjedništva Kopnene vojske (OKH) došao zahtjev Hitleru da on donese odluku o tome treba li upotrijebiti oklopne postrojbe na neprikladnom smjeru zapadno od Dunkerquea. Prema svjedočenju maršala Keitela,

¹ Operacija evakuacije britanskih i dijela francuskih snaga (27.V.–4.VI.1940.)

Hitler je u svojstvu vrhovnog zapovjednika OKW-a donosio sve ključne odluke. Te odluke su vrlo često bile u suprotnosti sa stajalištima visokih zapovjednika, ali on nije mario za to. Na kraju cijelu operaciju za napad na Francusku, *Fall Gelb*, Hitler je organizirao mimo zapovjedništva Kopnene vojske. Po svoj prilici, problemi u nastupanju ispred Dunkerquea, dobro su došli Hitleru kao opravdanje da prekine prirodni tijek operacije, koji je trebao završiti odsijecanjem i zarobljavanjem cijele britanske armije. Da se to dogodilo, bio bi to najteži vojni poraz u britanskoj vojnoj povijesti. Churchill očito izbjegava detaljnije razglabanje o svim razlozima koji su Hitlera vodili u donošenju zapovijedi o zaustavljanju napredovanja prema Dunkerqueu. U svom govoru pred Donjim domom Parlamenta 4. VI. 1940. godine, Churchill prikazuje Dunkerque kao izvanredan uspjeh, „čudo spasenja“ (William, 2004.:146). Evakuacija Britanaca bila je bez sumnje velik uspjeh, ali ne i čudo. Za Hitlerovo ponašanje u tim danima treba tražiti daleko racionalnija objašnjenja. Neposredno poslije Prvoga svjetskog rata, on je u dvije knjige podvrgnuo oštroj kritici politiku carske Njemačke koja je uvukla državu u iscrpljujući rat na dvije fronte (Hitler, 1995.:554-586; Hitler, 1962.:53-76, 146-160). U preoblikovanju njemačke strategije poslije Prvoga svjetskog rata značajnu ulogu je odigrala geopolitička misao Karla Haushofera², poglavito kada je riječ o isticanju važnosti životnoga prostora. Ipak, treba naglasiti da je u Hitlerovom sustavu vrijednosti rasa, a ne teritorij, glavna odrednica naroda (Ó Tuathail et al. 2007.:36,40). Budući da Nijemci i Britanci pripadaju istoj rasnoj skupini naroda, to je bio drugi razlog zašto je Hitler želio s Britancima postići politički kompromis. Njemačka je trebala prihvatiti britansku supremaciju na moru pod uvjetom da Englezi prihvate njemačke interese na kontinentu. Indikativno je da su se svi njegovi teritorijalni zahtjevi u smislu revizije Versajskog ugovora odnosili isključivo na istočnu granicu. Bez dvojbe, takva strategija bi dovela Njemačku u položaj hegemonu u Europi, a to je za britansku vanjsku politiku bilo neprihvatljivo.³ Hitler se kao političar nije ustezao stupiti u rat za ostvarenje svojih važnih ciljeva, ali ne i u rat na dvije fronte. Rat na dvije fronte značio je ponavljanje prethodno izgubljenog rata. Za mnoge vojne promatrače, Britanci su u svibnju vojnički poraženi na kontinentu. Hitler drži da nije pametno da taj poraz bude previše ponižavajući, prekida prirodni tijek operacija i zapravo daje priliku britanskoj vladi da prihvati njegove uvjete mira u podnošljivijoj situaciji. A kompromis s Britancima značio je otvorene ruke prema Istoku. Pravi razlozi Hitlerova ponašanja mogu se naći u njegovim izjavama visokim vojnim zapovjednicima tijekom i poslije bitke za Francusku. Iz njih proizlazi da Hitler uopće nije bio zainteresiran za rat protiv Velike Britanije izvan granica europskog kontinenta. Te izjave su djelovale zbnjujuće i neočekivano. Britanski vojni historičar B. H. Liddell-Hart došao je do sličnih zaključaka u razgovoru

² Karl Haushofer (1869.-1946.), njemački zapovjednik u Prvom svjetskom ratu. Poslije rata bio je predavač geopolitike na Sveučilištu u Münchenu. Budući da je Hitlerov zamjenik Rudolf Hess bio njegov student, kao i osobno poznanstvo s Hitlerom, dodatno govori o utjecaju profesora Haushofera na formuliranje njemačke političke misli. (Ó Tuathail et al., 2007.:37)

³ Sve od XVII. stoljeća Britanci ne dopuštaju bilo kojoj sili u Europi dominaciju na moru ili na europskom kontinentu. Na tragu takve politike vodili su ratove s Nizozemcima, Španjolcima, Francuzima i Nijemcima.

s istaknutim njemačkim zapovjednicima koje su zarobili saveznici. Načelnik Operativnog odjela u stožeru feldmaršala Rundstedta, brigadir Blumentritt, govoreći o predstojećoj invaziji na Englesku, priopćio je Liddell-Hartu da je „Hitler pokazao malo zanimanja za planove i nije poduzeo nikakve mjere da se pripreme ubrzaju. To je bilo u potpunoj suprotnosti s njegovim uobičajenim ponašanjem.“ (Liddell-Hart, 2002.:136) Zapovjednik njemačke oklopne armije, von Kleist, nekoliko je dana poslije britanskog izvlačenja iz Dunkerquea iskoristio priliku i izravno tražio objašnjenje za propust koji je omogućio protivniku da se izvuče. Hitlerov je odgovor bio da on nije želio slati tenkove preko flandrijskih močvara i da se Britanci u tom ratu ionako više neće vratiti natrag. Hitler nastavlja iznenađivati svoje visoke vojne zapovjednike poslije Dunkerquea. Zapovjednik grupe armija „A“, von Rundstedt, također je bio iznenađen kada je čuo Hitlera kako zadivljeno govori o britanskom imperiju, o potrebi njegova održanja i o njegovoj civilizatorskoj ulozi u svijetu. Tvrdio je da sve što od Britanije traži jest da mu priznaju poziciju (hegemoniju) na kontinentu (Liddell-Hart, 2002.:134-135). Francuska je kapitulirala 22. VI. 1940., a Hitler je tek 16. VII. 1940. godine izdao Direktivu broj 16, kojom se predviđa završiti pripreme za invaziju do sredine kolovoza 1940. godine. Nakon toga je sve bilo odgođeno do sredine rujna, kada je počela njemačka zračna ofenziva kojom se trebala ostvariti premoć u zraku. Tri dana poslije, Hitler javno nudi Velikoj Britaniji mir. Pripreme za operaciju „Morski lav“ nisu imale ništa od uobičajene njemačke brzine. Sve je bilo razvučeno tako da je to brigadiru Blumentrittu izgledalo kao „ratna igra“, a ne kao priprema za stvarnu ratnu operaciju. Od druge polovine kolovoza njemački visoki časnici počinju govoriti o „simulaciji“ invazije i očekuju političko rješenje (B.H. Liddell-Hart, 2002.:153). Poslije višestrukog odgađanja, Hitler je 17. IX. 1940. godine odgodio izvršenje operacije na neodređeno vrijeme.

CHURCHILL I OPERACIJA „MORSKI LAV“

S druge strane Kanala slika je bila drugačija. Do 1940. godine Churchill je imao loše rezultate u ratovima, osobito s Nijemcima. Počevši od Galipolja (1915.), Norveške, Dunkerquea (1940.), pa sve do Grčke i Krete 1941. godine. Kao spretan političar, on Dunkerque prikazuje kao uspjeh. Borbeni moral Britanaca bio je iznimno visok, ali ne i neograničen. Premijer uspješno mobilizira javno mnijenje, a njemačku invaziju prikazuje kao realnost. Tako je 1940. godine simulirano njemačko iskrcavanje u Shingle Streetu⁴, malom mjestu na jugozapadu Velike Britanije. Podaci o tome deklasificirani su tek 1993. godine na zahtjev iz Donjeg doma. Prema BBC-u, tu simulaciju je organiziralo Ministarstvo propagande kako bi na primjeru neuspjelog njemačkog iskrcavanja podiglo borbeni moral stanovništva i vjeru da je moguće

⁴ Malo selo smješteno na ušću rijeke Orford Ness, istočna obala Engleske. (***) *Shingle Street*). Inače, u njemačkim izvorima nema spomena o nekakvim planiranim ili provedenim vojnim aktivnostima vezano za Shingle Street. Znakovito je i to da su Britanci na tu epizodu iz Drugoga svjetskog rata stavili oznaku tajnosti u trajanju od 75 godina.

pobijediti protivnika (Hayward, 2002.; Lee, 2010.; Rigby, 2002.). Pored toga, Britanci su prikazujući njemačku invaziju kao nešto što se može očekivati svaki dan, nastojali utjecati na američko javno mnijenje i političke krugove koji nisu bili raspoloženi za ponovnu intervenciju u Europi. Potrebno je naglasiti da je američki Kongres 1935. godine izglasao Zakon o neutralnosti (***) *The Neutrality Act*). Predsjednik Roosevelt je tek u ožujku 1941. godine uspio *de facto* napustiti neutralnost, jer je izglasan Zakon o zajmu i najmu (***) *The Lend-Lease Act*). Civilno stanovništvo u unutrašnjosti Otoka ozbiljno shvaća opasnost od njemačkog zračnog desanta i provodi odgovarajuće pripreme. Istodobno, britanska vlada isključuje i izolira iz javnog života ličnosti koje nisu bile oduševljene produžavanjem rata s Njemačkom. Tako je princ Edvard, bivši kralj Edvard VIII., tijekom rata maknut na Bahame u ulozu guvernera i nikada poslije nije dobio nikakvu službenu dužnost. Inače, Britancima su od početka rata bile poznate borbeno tehničke mogućnosti njemačkih oružanih snaga. Njima je bilo posve jasno da bi pokušaj invazije 1940. godine za Nijemce bio izuzetno riskantan ili ravan samoubojstvu. A Churchillova situacija 1940. godine na strateškoj razini i nije bila tako loša. On je imao iza sebe čvrstu neslužbenu potporu SAD-a, a mogao je s velikom vjerojatnošću računati na to da savezništvo između Hitlera i Staljina neće dugo potrajati. A to je bila gotovo repriza Prvoga svjetskog rata, ukoliko razmatramo strateško okruženje Njemačke.

NJEMAČKO-SOVJETSKI ODNOSI

Svi relevantni podaci upućuju na to da je Hitler svojim dvosmislenim izjavama i postupcima već od Dunkerquea počeo suptilnu stratešku igru. Otvorene pripreme za invaziju na britansko otočje bile su u prvom redu dodatni pritisak na Britance da popuste nakon vojnih neuspjeha u Norveškoj i Francuskoj. S druge strane, „invazija“ na Veliku Britaniju trebala je zavarati istočnog susjeda u pogledu njegovih pravih namjera. Operacija „Morski lav“ bila je u toj funkciji od samog početka. Kod Staljina je trebalo stvoriti iluziju da se rat na Zapadu nastavlja, a to znači da nema većih vojnih aktivnosti na Istoku. Da je Hitlerovo obmanjivanje na strateškoj razini imalo uspjeha, vidljivo je iz izvora koji su otvoreni javnosti poslije raspada SSSR-a. Prema Staljinovim riječima, Europa je 1939. godine područje gdje se odigrava jedna velika strateško-politička „partija pokera“ s tri igrača: kapitalisti (Velika Britanija i Francuska), boljševici (SSSR) i fašisti (Njemačka). U toj igri, prva dva igrača nastoje nadmudriti jedan drugoga tako da onaj drugi prvi uđe u rat s Njemačkom, a kada se oni međusobno oslabe ili unište uključiti se kao stvarni pobjednik (Sebag-Montefiore, 2004.:302). I tu su Staljinove procjene bile utemeljene na iskustvima iz Prvoga svjetskog rata, kada je intervencija SAD-a donijela prevagu. Sigurno je da je način na koji su se Englezi izvukli iz Dunkerquea pobudio kod Staljina dodatnu sumnju u pogledu rata između Velike Britanije i Njemačke. Staljin i čelni ljudi Politbira daju prevesti *Mein Kampf* i Bismarckove tekstove na ruski jezik (Sebag-Montefiore, 2004.:307, 349). U tim tekstovima Staljin traži potvrdu za svoju logičnu pretpostavku da se Hitler neće usuditi poduzeti ofenzivna djelovanja na Istoku dok ne obračuna

s Velikom Britanijom. Polazeći od tih pretpostavki, a ne zbog toga što je naivno vjerovao Hitleru, Staljin je uporno odbacivao upozorenja koja su dolazila preko sovjetskih obavještajaca o njemačkom napadu. Vjerovao je da je riječ o smišljenim podvalama sa Zapada ne bi li ga prije vremena uvukli u rat s Hitlerom. Jedini nedostatak Staljinove logike bio je u tome što je zaboravio da se Hitler tada nalazio u daleko nepovoljnijem strateškom položaju nego SSSR i da vrijeme nije radilo za njega, uzimajući u obzir njemačke materijalne i ljudske izvore te očekivano uključivanje SAD-a u rat s njihovim golemim potencijalom.

NJEMAČKE VOJNE MOGUĆNOSTI

Za ozbiljnu provedbu invazije, njemačke oružane snage morale su ispuniti dva preduvjeta:

a) Pomorski aspekt

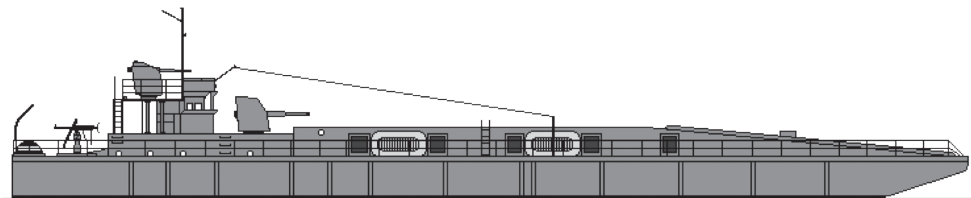
Kada je u pitanju provedba operacije, važno je mišljenje zapovjednika *Kriegsmarine*, velikog admirala Ericha Raedera. Invazija na britansko otočje zamašna je operacija koja se morala dugo pripremati i provesti energično odmah poslije Dunkerquea. Njemačka do 1940. godine nije ispunila te uvjete. Njezina je ratna mornarica, prema anglo-njemačkom pomorskom sporazumu iz 1935. godine, mogla imati najviše 35 posto kada je riječ o površinskim jedinicama i 45 posto kada su u pitanju podmornice u odnosu na Britance. Za admirala Raedera, to je bio strateški okvir. On je čak zabranio i izvođenje bilo kakvih vježbi koje bi bile utemeljene na mogućem ratu s Velikom Britanijom (Raeder, 1960.:178, 266). Najveća koncesija s njemačke strane sastojala se u odustajanju od utrke u izgradnji podmornica, jer je podmornički rat bio najveća prijetnja Britancima na strateškoj razini, s obzirom na to da je njihovo gospodarstvo uvozilo godišnje 50.000.000 tona robe i materijala (Raeder, 1960.:272). Početkom 1939. godine Hitler napušta pomorski sporazum s Englezima. Prema planu „Z“, njemačka ratna mornarica je trebala dobiti značajne površinske jedinice. Admiral Raeder kategorički tvrdi da, „ako je Hitler želio rat s Velikom Britanijom onda nije nikada trebalo prihvatiti takav plan (izgradnje površinskih jedinica) i cijeli program je trebalo preusmjeriti u gradnju što je moguće više podmornica u što kraćem vremenskom razdoblju“ (Raeder, 1960.:279). Ukupni odnos snaga na moru početkom Drugoga svjetskog rata bio je izrazito nepovoljan za Njemačku (*Tablica 1*).

Tablica 1: Britansko-njemački odnos snaga na početku Drugoga svjetskog rata

	Velika Britanija (Vojna enciklopedija, 1967.:484)	Njemačka (Raeder, 1960.:280-281)
bojni brodovi	15 (svih vrsta)	2 + 3 (džepni b. brodovi)
nosači zrakoplova	6	-
krstarice	60 (svih vrsta)	8 (svih vrsta)
razarači	176	21
podmornice	69	57

Admiral Raeder tvrdi da je 1939. godine od 57 podmornica samo njih devet bilo raspoloživo za napad na britanske konvoje na Atlantiku. Osim navedenog Britanci imaju na početku rata u izgradnji pet bojnih brodova, šest nosača zrakoplova, 22 krstarice i 43 razarača.

Osim nepovoljnog ukupnog odnosa snaga, Nijemci 1940. godine nemaju ni potrebna sredstva za invaziju na Englesku. Svaki ozbiljni plan invazije na neuređenu obalu morao je osigurati desantne brodove i odgovarajuću zaštitu površinskih brodova, a *Kriegsmarine* nije ispunila ni jedan od ta dva uvjeta. Najveći njemački desantni brod, *Marinefährrahm* u upotrebi je tek od 1941. godine (*Slika 1*). On je mogao ponijeti 200 vojnika ili ukupno 140 tona opreme uključujući i tenkove (Zhukov, 2010.). Ako je netko na njemačkoj strani imao iluzija o tome da je invaziju moguće provesti bez desantnih brodova, onda su ga norveška iskustva sigurno otrijeznila. Tom prilikom su Nijemci, koristeći se i neodlučnošću dijela norveške javnosti, iznimno riskantnom operacijom uspjeli okupirati zemlju, ali uz teške gubitke u ratnoj mornarici. Njihov pokušaj da desantne snage transportiraju na teškoj krstarici *Blücher* zaustavila je jedna obalna bitnica, koja je kontrolirala prilaz Oslu, i sve je završilo potapanjem *Blüchera*. Istodobno na sjeveru Norveške, u borbama za Narvik, Britanci su uništili deset njemačkih razarača, odnosno gotovo polovinu. Nije potrebno naglašavati da bi sličan pokušaj invazije na Englesku naišao na neusporedivo odlučnijeg i jačeg protivnika. Ovdje se nije moglo računati na iznenađenje. Protivnik je bio odlučan, i nije bilo moguće da kao u slučaju Norveške, invazijske snage uđu izravno u britanske luke. Jedino rješenje je bilo iskrcavanje na neuređeni dio obale. Budući da Nijemci nisu imali odgovarajuću flotu desantnih brodova, našli su rješenje u riječnim brodovima s Rajne (*Slika 2*). Teoretski je to bilo moguće, ali u praksi ti plitki brodovi bili su posve neprilagođeni za plovidbu izvan mirnih riječnih voda. Oni ne bi mogli izdržati valovito i nemirno more na Kanalu, a dodatni bi bio problem iskrcavanje tereta na neuređenoj obali.

Slika 1: Njemački desantni brod *Marinefährrahm*, Tip-D

Izvor, <http://www.german-navy.de/pics/kriegsmarine/>, učitano: 17. rujna 2009.

Slika 2: Njemački riječni brodovi prikupljeni u luci Wilhelmshaven, 1940. godine.

Izvor: Bundesarchiv, Bild 101II-MN-1369-10A, Foto: o.Ange./1940, http://en.wikipedia.org/wiki/Operation_Sealion, učitano: 10. rujna 2009.

Treba naglasiti da bi riječni brodovi morali prevoziti teško naoružanje u više navrata kako bi se ojačala vatrena moć desetak iskranih divizija. Ako to ne bi uspjeli, onda bi ogoljene pješačke desantne snage sigurno bile bačene u more tijekom prvih kritičnih dana. A opskrba desantnih snaga tada bi bila izložena najjačem udaru britanske flote i tu više nije bilo mjesta taktiziranju. Glavni stožer *Kriegsmarine* se, odmah poslije primitka Hitlerove Direktive broj 16, očitovao 19.VII.1940. godine u formi memoranduma Vrhovnom zapovjedništvu oružanih snaga (OKW) o problemima koji stoje pred mornaricom u izvršenju zadaće. U memorandumu se pored ostalog ističe

da su francuske polazne luke dosta oštećene tijekom zadnjih borbi, da nedostaju odgovarajući desantni brodovi za prvi val koji će se morati iskrcati na neuređenu obalu, da su mine dosta velika zapreka, da je vrijeme loše u tim vodama (valovi i plima) u jesen i da je prije svega potrebno izboriti zračnu nadmoć nad protivnikom kako bi se moglo nesmetano okupiti sva potrebna plovila u polaznim lukama. Admiral Erich Raeder, nadalje, drži da je operacija „Morski lav“ posljednje sredstvo, kojem treba pribjeći tek kada propadnu sve šanse za mir (Raeder, 1960.:324).

Za provedbu Hitlerove Direktive, mornarica je izvukla iz unutarnjih njemačkih voda i iz morskih luka sva raspoloživa plovila. Tako se na obali Kanala od Antwerpena do Le Havrea našlo 155 većih brodova – ukupno 700.000 BRT, 1200 riječnih brodova i teglenica, 500 remorkera i preko 1100 motornih brodova različite veličine (Raeder, 1960.:326). Hitler je 17. IX. 1940. godine odgodio operaciju, ali to nije uradio javno, tako da je mogao i nadalje držati Britance u neizvjesnosti. Pripreme za invaziju formalno su nastavljene i tijekom zime u svrhu vršenja vojnog i političkog pritiska, kao što su nastavljene i zračni napadi na London.

Prelazak Kanala bio je zahtjevan pothvat, što je najbolje pokazala saveznička invazija na Normandiju 6. VI. 1944. godine. Saveznicima su trebale dvije godine priprema da bi je izveli u doista povoljnom strateškom okruženju, kada su glavni njemački kapaciteti bili vezani za istočno ratište, u uvjetima potpune nadmoći u zraku i na moru, kakvu Nijemci nisu nikada bili u stanju imati.

b) Prevlast u zraku

Njemačka zračna ofenziva na Veliku Britaniju počela je tek 8. VIII. 1940. i trajala je do 11. V. 1941. godine. S vojne točke gledišta posve je neobjašnjivo zašto Nijemci prvo dopuštaju izvlačenje britanskih snaga iz Europe, a onda tek poslije mjesec i pol dana počinju zračnu ofenzivu za stjecanje zračne premoći. Problem je bio u tome što njemačko ratno zrakoplovstvo, *Luftwaffe*, nije bilo u tehničko-operativnom smislu prilagođeno za rat s Englezima.

Oni uopće nemaju teške bombardere i lovce velikog radijusa. Jedini njemački bombarder velikog radijusa bio je He 177. On je mogao prenijeti bojni teret od najmanje 1000 kg na udaljenost od 6695 km, ali je ušao u operativnu uporabu tek 1942. godine (** Heinekel). Njemački glavni lovac Bf-109 jedva je mogao dohvatiti London, tako da je trebalo u hodu rješavati tehničke probleme s dodatnim spremnicima i dodatnom obukom pilota. Dvomotorni lovac Bf-110 imao je goriva za svega 15-20 minuta iznad cilja. To znači da su njemački piloti bili vremenski veoma ograničeni u pogledu borbenih djelovanja nad Engleskom. Oni su mogli djelovati otprilike do crte Bristol – The Wash (estuarij rijeka Witham, Welland, Nene i Great Ouse), a to znači jugozapadni dio Velike Britanije (** Review, pogl.11). Hitler očito iz političkih razloga ne dopušta izravne napade na London do sredine rujna 1940. godine, što je uvelike umanjilo snagu njemačkog zračnog udara (Irving, 2009.:111). U prvoj fazi cilj njemačke zračne ofenzive bio je ostvariti zračnu nadmoć i prisiliti Engleze na popuštanje pod podnošljivim uvjetima. Jedino tako se može razumjeti

Hitlerova zabrana napada na London. U drugoj fazi, ofenziva ima i ulogu odmazde. Britanci počinju seriju napadaja na Berlin 25. VIII. 1940. godine, nakon što je jedan njemački zrakoplov pogreškom izbacio bombe na London i tom prilikom usmrtio devet civila. Nejasno je kako je *Luftwaffe* mogla ostvariti zračnu prevlast kada nije mogla tući sve aerodrome i postrojenja vezana za zrakoplovnu industriju. Svjesno protivničkih nedostataka britansko ratno zrakoplovstvo RAF uopće ne želi prihvatiti odlučujuću bitku u zraku koju su Nijemci pokušali isprovocirati u prvim danima zračne ofenzive. Britanci su mogli stalno držati dio snaga izvan domašaja njemačkih zrakoplova i planski ubacivati u borbu svoje zrakoplove. Zbog istih razloga njemačko zrakoplovstvo nije moglo ugroziti britansku ratnu flotu, koja je bila bazirana na sjeveru (Scapa Flow). Osim toga, Nijemci nisu nikada razvili torpedni zrakoplov, a njihovi se piloti nisu pripremali za rat na moru. Tako su Britanci mogli u odlučujućem času isplivati i udariti svom silom na invazijske snage u Kanalu. Njemački zrakoplovi su bili prilagođeni kao potpora kopnenim operacijama. Osim toga, već se tijekom borbi oko Dunkerquea pokazalo da Britanci imaju bolji lovački zrakoplov.

Zračni desant s ovako odlučnim protivnikom bio bi još riskantniji. O tome najbolje govori primjer njemačkog, inače uspješnog, zračnog desanta na otok Kretu 1941. godine. Ovdje treba naglasiti da je Kreta bila samo izolirani i po površini ograničeni cilj. Göring je tvrdio početkom lipnja 1940. godine, da su njegove snage od jedne padobranske divizije nedovoljne da bi se upustio u zauzimanje engleskih aerodroma (Irving, 2009.:105). Osim toga, u ovom slučaju nije bilo moguće postići iznenađenje.

Zapovjednik *Luftwaffe 2*, maršal Kesselring, ističe u svojim memoarima da za operaciju „Morski lav“ nije bilo odgovarajućih međugranskih priprema u oružanim snagama. Izostali su uobičajeni sastanci s vrhovnim zapovjednikom, razgovori zapovjednika *Luftwaffe*a s drugim zapovjednicima imali su više informativni nego obvezujući karakter, a ciljevi njemačke zračne ofenzive nisu bili usklađeni s potrebama invazije. Tako Kesselring izrijekom navodi ciljeve koje je trebala napadati *Luftflotte 2* i 3, a koji nisu imali veze s provedbom iskrcavanja. Zapovjednici obiju zračnih flota bili su potpuno isključeni iz procesa planiranja i priprema za operaciju „Morski lav“. Dakle, potpuno je izostala atmosfera tipična za pripremu drugih njemačkih operacija. Očito je da zapovjednik *Luftflotte 2* nastoji pod svaku cijenu umanjiti njemački neuspjeh u zračnoj ofenzivi na Veliku Britaniju, ali mnogi su njegovi zaključci utemeljeni. S pravom ukazuje na činjenicu da je u samom početku Hitlerova zabrana napada na London i uzletišta oko Londona dovela u pitanje ozbiljnost operacije. Kesselring tvrdi da je svakoj razumnoj osobi, uključujući i Hitlera, bilo jasno da se jedna zemlja poput Velike Britanije ne može baciti na koljena isključivo zračnom ofenzivom. Karakterističan je i njegov zaključak da je, u nedostatku pravog ratnog plana za operaciju „Morski lav“, *Luftwaffe* bila iskorištena kao „međučinka dok se zastor ne podigne za sljedeći (glavni) čin – Rusiju“ (Kesselring, 1988.:66-84).

Iz strukture njemačkih oružanih snaga vidljivo je da mornarica i zrakoplovstvo nisu bili pripremani za rat protiv Velike Britanije. Ukoliko je i želio nastaviti rat na britanskom otočju kako bi ih 1940. godine porazio, Hitler to nije mogao provesti. Invazija je zahtijevala duge pripreme, a to je značilo da će se napadač suočiti sa sve

spremnijim protivnikom i sa sve većim gubicima. Gledano s čisto vojničkog stajališta, najpogodniji trenutak za invaziju bio je odmah poslije Dunkerquea. Britanci su tada bili izbačeni iz ravnoteže, bili su potučeni na kontinentu i prisiljeni ostaviti cjelokupnu tešku opremu koja pripada jednoj armiji.

OPERACIJA „MORSKI LAV“ I STRATEŠKO OBMANJIVANJE

I dok je na Zapadu Hitler smišljeno stvarao iluziju o neizbježnom iskrcavanju u Velikoj Britaniji, ukoliko se ne prihvate njegovi mirovni uvjeti, njegova je pozornost stalno bila okrenuta prema Istoku. Za Hitlerovo ponašanje tijekom 1940. godine veoma je karakteristično ono što bilježi admiral Raeder. Kada je u kolovozu 1940. godine, dakle u vrijeme priprema za invaziju na Englesku, iznenađeni admiral tražio od Hitlera objašnjenje zašto se na Istok prebacuju znatne kopnene i zračne snage, dobio je odgovor da je to radi prikriivanja njihovih pravih namjera o iskrcavanju u Velikoj Britaniji. Hitler nastavlja u svom namjerno nejasnom i dvosmislenom stilu informirati svoje visoke vojne zapovjednike o odnosima sa SSSR-om. On obavještava maršala Erharda Milcha da je „Moskva očito nezadovoljna“ načinom kako teče rat u zapadnoj Europi. U isto vrijeme Göring uzalud pokušava skrenuti pozornost Hitleru na zanimljive vojne ciljeve u Mediteranu, kao što su Malta, Suez, Gibraltar i sjeverna Afrika (Kesselring, 1988.:129-130). Hitlerova nevoljkost da se odlučno vojnički obračuna s Velikom Britanijom vidljiva je i iz Rommelovih tekstova, u kojima otvoreno predbacuje vojnom vrhu da nije imao volje dodijeliti mu dovoljno snaga kako bi potukao Engleze u sjevernoj Africi, i to snage koje su bile vojnički pasivne kao okupacijske snage u zapadnoj Europi (Liddell-Hart, 1953.:512-513).

Hitlerovo manevriranje na strateškoj razini najjednostavnije je pratiti kroz direktive OKW-a od 2. VII. 1940. do 22. X. 1940. godine (***) *Translations of OKW*). Iz njih je vidljivo da se o operaciji „Morski lav“ govori kao o mogućnosti bez preciznog određenja mjesta i vremena. Prava svrha operacije vidljiva je iz direktiva od 7. VIII. i 22. X. 1940. godine. Tu se naglašava da „bez obzira na to hoćemo li izvršiti invaziju ili ne, potrebno je kod engleskog naroda i vojske održavati stalnu prijetnju od invazije“. Isto tako određuju se mjere i postupci koji će engleske obavještajce navesti na zaključak da je riječ o ozbiljnim pripremama. To je uključivalo zabranu kretanja civila u području priprema, simulirane „vježbe“ ukrcavanja invazijskih snaga na brodove koji su bili privremeno slobodni, kao i sugeriranje da je Norveška glavno područje okupljanja njemačkih snaga. Kako bi obmanjivanje bilo uspješnije, navedene direktive bile su poznate samo užem krugu visokih časnika. Na nižim razinama zapovijedanja provedba operacije je trebala izgledati uobičajeno.

Istodobno general Jodl u ime OKW-s obavještava 12. VIII. 1940. zapovjednike grana oružanih snaga da operacija „Morski lav“ neće biti provedena te godine. Hitlerove prave namjere najbolje oslikava direktiva od 27. VIII. 1940. godine koju je potpisao maršal Keitel. Osim rutinskih odredbi o operaciji „Morski lav“, u nastavku se zahtijeva značajno pojačanje njemačkih snaga u okupiranoj Poljskoj. Prebacivanje dvanaest divizija trebalo je izvesti (prikriti) tako da ne bude zaustavljanja normalnog

prometa. Te snage su trebale brzo intervenirati u slučaju da Sovjeti ugroze rumunjske izvore nafte. U svrhu strateškog obmanjivanja Hitler je u studenom 1940. godine uvjeravao Molotova u Berlinu da je odlučan do kraja se vojnički obračunati s Velikom Britanijom (Churchill, 1964.:530-531).

Očito je da je Hitler bio nervozan zbog vojnih mjera koje je poduzimao SSSR u blizini njemačke granice. Bojao se da Crvena armija prva ne napadne, iskoristi dobre komunikacije na njemačkom teritoriju i tako preuzme inicijativu. Göring se početkom 1943. godine osvrnuo na taj problem: "Sovjetski Savez je (poslije njemačke brze pobjede na Zapadu) povećao ratnu proizvodnju i udvostručio ratne pripreme na okupiranim teritorijima, posebno u baltičkim državama, u istočnoj Poljskoj i Besarabiji, gdje su napravljeni mnogi aerodromi i izvršena koncentracija snaga." (Irving, 2002.: 129). Njemačka strahovanja da Sovjeti ne ovladaju rumunjskim izvorima nafte bila su najviše izražena upravo 1940. godine, dok se glavina njihovih snaga nalazila na Zapadu. O tome najbolje svjedoči nepotpuni fonogram koji je nastao prilikom Hitlerova posjeta finskom maršalu Mannerheimu 4. lipnja 1942. godine (Wagner, Kurt). U lipnju 1941. godine, dakle neposredno prije napada na SSSR, Nijemci po posljednji put pokušavaju iskoristiti operaciju „Morski lav“ u svrhu obmanjivanja Sovjetskog Saveza u pogledu njihovih ratnih namjera. Joseph Goebbels, u dogovoru s Hitlerom i uskim krugom iz sigurnosnih službi, organizira predstavu za strane dopisnike i diplomate u Berlinu. Ministar propagande je "neoprezno" napisao članak u vodećem listu *Völkischer Beobachter*, u kojem je ustvrdio da je njemački desant na Kretu u svibnju 1941. godine samo glavna proba za iskrcavanje na Veliku Britaniju koje treba uslijediti za dva mjeseca. Gestapo je 13. VI. 1941. godine hitro zaplijenio sve primjerke novina, ali ne tako brzo da dovoljan broj ne dođe do stranih diplomata i dopisnika u Berlinu. Poslije navedene racije mnogi visoki državni i partijski kadrovi smatraju da je Goebbels pao u nemilost i prekidaju kontakte s njim. Odjednom je ministar propagande prestao biti prisutan na službenim sastancima (Irving, 2009.:644-645). Koliko je takva, pomalo komična, predstava na najvišoj razini imala uspjeha nije poznato, ali je činjenica da se izvrsno uklapala u Staljinovu logiku po kojoj ne treba očekivati od Nijemaca da će se upustiti u rat na dvije fronte.

U raščlambi Glavnog stožera u listopadu 1941. godine Britanci realno prosuđuju da bi pokušaj invazije bio izuzetno rizičan za napadača. Nijemci imaju tada dovoljno kopnenih snaga za provedbu operacije, ali nemaju dovoljno zračnih i pomorskih sredstava za prebacivanje snaga u prvom valu. Britancima je također jasno da njihove zračne i pomorske snage jačaju bržim tempom nego protivničke. Oni su također svjesni da u slučaju izbijanja neprijateljstva sa Sovjetskim Savezom, Nijemci na Zapad ne bi mogli izdvojiti dovoljno kopnenih snaga (***) *Review*, pogl.17).

Postavlja se pitanje zašto je Hitleru bilo uopće potrebno zbunjivati visoke vojne zapovjednike dvosmislenim izjavama. To nije uobičajeno, pogotovo u ratu. Možda je naprosto želio da njegovi stavovi procure do ušiju protivničkih obavještajaca, a njih nije nedostajalo u njegovoj državi. Ovdje treba naglasiti da su Britanci u to vrijeme napravili značajan pomak u dekodiranju njemačkog sustava šifriranja *Enigma* i da su zahvaljujući tome imali daleko jasniju sliku o protivničkim namjerama nego što su je imali Nijemci.

ZAKLJUČAK

Za razliku od Prvoga svjetskog rata, Drugi svjetski rat je počeo u ozračju potpunog nepovjerenja između budućih saveznika. Staljinovo nepovjerenje prema Britancima proizlazilo je i iz činjenice da je on znao kako kod njih postoje politički krugovi neskloni ratu s Njemačkom. Njemu sigurno nije mogao promaći način na koji se britanska armija izvukla preko Dunkerquea. Spektakularni pokušaj Hitlerova zamjenika Rudolfa Hessa u svibnju 1941. godine da postigne sporazum s Britancima, zacijelo je još više ojačao Staljinove rezerve prema Englezima.

S druge strane Britanci i Francuzi, iako su objavili rat Njemačkoj, ne poduzimaju nikakve ofenzivne radnje, očito u očekivanju da se u rat uključe SAD i SSSR. A Staljin je upravo to želio izbjeći. Njemu je više odgovaralo da se „kapitalističke“ države i „fašisti“ prvo iscrpe u ratu, a da on ima slobodu djelovanja te bira mjesto i način kada će ući u rat. Hitler je stoga uspio u prvoj fazi rata izbjeći rat na dvije fronte. Za razliku od Prvoga svjetskog rata, Nijemci su na Zapadu i na kopnu uspjeli veoma brzo ostvariti pobjedu. Od svibnja 1940. pa do lipnja 1941. godine, Hitler se koristi strateškim predahom kako bi dobio odriješene ruke za rat protiv SSSR-a. Kratkoročno on je u povoljnoj situaciji, ali na dulju stazu njegovo okruženje će postajati sve nepovoljnije uzimajući u obzir potencijale SAD-a i SSSR-a. Jedino u takvom strateškom okruženju imala je smisla britanska borba 1940. godine. Svjestan toga Hitler pokušava postići kompromis s Britancima kako bi imao odriješene ruke na Istoku. Stoga prijeti Britancima invazijom i poduzima zračnu ofenzivu. Invazija takvih razmjera bila je toliko složena i zahtjevan pothvat da ga je trebalo dugo pripremati. A njemačka ratna flota nije se na pravi način pripremala za rat protiv britanske mornarice. Nijemci ne samo da nisu imali odgovarajuća tehnička borbena sredstva, nego nisu ni provodili vježbe nužne za pripremu za jedan tako veliki pothvat kao što je invazija na britansko otočje. Isto tako, njemačko ratno zrakoplovstvo nije bilo sposobno voditi rat protiv Velike Britanije. Ono uopće nije imalo bombardere koji bi mogli tući sve ciljeve na otocima, niti lovce velikog radijusa koji bi ih mogli pratiti i nametnuti odlučujuću bitku u zraku. Nedostajao im je mornarički avion i odgovarajući torpedo.

Ako se uzme u obzir navedeno strateško okruženje Njemačke, onda se mogu objasniti i Hitlerovi proturječni postupci kao što je omogućavanje izvlačenja britanskoj armiji kod Dunkerquea, a potom prijetnje invazijom i pokretanje zračne ofenzive. Isto tako njegove na prvi pogled nepotrebne i dvosmislene izjave visokim vojnim zapovjednicima imale su dvojaku svrhu. Kada su u pitanju Britanci, to je značilo dodatni politički pritisak i ponudu političkog kompromisa. S druge strane, bilo je potrebno podržati Staljinovu predodžbu da je glavni vojni napor Nijemaca okrenut prema Zapadu. S ove vremenske udaljenosti može se reći da je Hitlerovo obmanjivanje na strateškoj razini prema Zapadu bilo neuspješno, ali je na Istoku imalo dosta uspjeha. Staljina nitko nije mogao uvjeriti da će se Nijemci 1941. godine usuditi napasti, a da prije toga s Britancima nisu postigli ni vojno ni političko rješenje. S druge strane Hitler je, znajući da se SAD neće do 1942. godine uključiti u rat na kontinentu, iskoristio strateški predah i napao Sovjetski Savez računajući da će rat kratko trajati. Pokazalo se da su ukupne vojne mogućnosti Sovjetskog

Saveza potpuno podcijenjene i da je Staljinov Sovjetski Savez bilo nemoguće razbiti u kratkom vremenu. Ali i Staljinova „partija pokera“ iz 1939. godine otišla je u neželjenom smjeru. Sovjetski Savez, umjesto da se uključi u rat kada Njemačka bude iscrpljena, morao je podnijeti glavni udar *Wehrmachta* i čekati sve do 6. VI. 1944. godine da se zapadni saveznici iskrcaju u Normandiji.

LITERATURA

- *** *Heinkel He 177 Grief*. Dostupno na, <http://www.aviastar.org/gallery/234.html> (17. X. 2010.)
- *** *Review of the possible scale of invasion of the United Kingdom in 1941*. General Staff (I), G.H.Q. Home Forces. Poglavlje 11, 17. Dostupno na, http://da.mod.uk/defac/colleges/jscsc/jscsc-library/archives/operation-sealion/CONF38_OKWdirectives_sealion.pdf/view?searchterm=None (17. X. 2010.)
- *** Shingle Street. Dostupno na, <http://www.simplonpc.co.uk/ShingleSt.html> (19. X. 2010.)
- *** (2007.) *The Lend-Lease Act*. Columbia Electronic Encyclopedia, Columbia University Press. Dostupno na, <http://www.infoplease.com/ce6/history/A0829381.html> (18. X. 2010.)
- *** (2007.) *The Neutrality Act*. Columbia Electronic Encyclopedia, Columbia University Press. Dostupno na, <http://www.infoplease.com/ce6/history/A0835328.html> (18. X. 2010.)
- *** *Translations of OKW and Führer HQ Directives for the Invasion of the UK – Operation Seelöwe – 2 July – 20 October 1940*. Defence Academy of The United Kingdom. Dostupno na, http://da.mod.uk/defac/colleges/jscsc/jscsc-library/archives/operation-sealion/CONF38_OKWdirectives_sealion.pdf/view?searchterm=None (17. X. 2010.)
- Liddell–Hart, Basil Henry (2002.) *The German Generals Talk*. Perennial: Str. 134,135,136,153.
- Liddell–Hart, Basil Henry (1953.) *The Rommel Papers*, 15. izdanje. New York: Da Capo Press. Str. 512-513.
- Churchill, Winston (1964.) *Drugi svetski rat, Tom II*. Beograd: Prosveta. Str. 71-73.,530-531.
- Guderian, Heinz (1961.) *Vojni memoari*. Beograd: Vojno delo. Str. 135.
- Hitler, Adolf (1995.) *Mein Kampf*. London: PIMLICO. Str. 554-586.
- Hitler, Adolf (1962.) *Hitler's secret Book*. NY: Grove Press, Inc. Str. 53-76, 146-160.
- Irving, David (1999.) *Goebels-Mastermind of the Third Reich*. London: Focal Point Publications, pdf. Str. 644, 645. Dostupno na, <http://www.fpp.co.uk/books/Goebels/index.html> (17. X. 2010.)

- Irving, David (2002.) *The Rise and Fall of the Luftwaffe*. Parforce UK Ltd, pdf. Str. 105, 111, 129. Dostupno na, <http://www.fpp.co.uk/books/Milch/index.html>. (17. X. 2010.)
- Hayward, James (2002.) *The Bodies on the Beach*. Dostupno na, http://www.bbc.co.uk/suffolk/dont_miss/codename/bodies_on_the_beach3.shtml, (17. X. 2010.)
- Keitel, Wilhelm (2003.) *In the Service of the Reich*. London: Focal Point Publications, pdf. Str. 132-133. Dostupno na <http://www.fpp.co.uk/books/Keitel/index.html> (17. X. 2010.)
- Kesselring, Albert (1988.) *The memoirs of Field-Marshal Albert Kesselring*. London: Greenhill Books. Str. 66-84,129, 130.
- Lee, Richards (2010.) *Whispers of War – The British World War II rumour campaign*. Dostupno na, <http://psywar.org/sibs.php>. (17. X. 2010.)
- Ó Tuathail, Gearóid et al. (2007.) *Uvod u geopolitiku*. Zagreb: Politička kultura. Str. 36, 37,40.
- Raeder, Erich (1960.) *My Life*. Annapolis: United States Naval Institute. Str. 178, 266, 272, 279, 280, 281, 324, 326.
- Rigby, Nick (2002.) *Was WWII mystery a fake*. Dostupno na, http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/england/2243082.stm. (17. X. 2010.)
- Safire, William (2004.) *Lend Me Your ass: Great Speeches in History*. New York: W. W. Norton & Company. Str. 146.
- Sebag-Montefiore, Simon (2004.) *STALIN - The Court of the Red Tsar*. New York: Vintage Books – A division of Random House, INC. Str. 302, 307, 349.
- Vojna enciklopedija* (1967.), vol. 10, Beograd. Str. 484.
- Wagner, Kurt *Hitlers visit to Immola, Finland*. Transkript fonograma. Dostupno na, <http://www.stonyroad.de/forum/showthread.php?t=3060> (17. X. 2010.)
- Zhukov, Denis *Marinefährrahm, Tip-D*. Podaci o brodu. Dostupno na, <http://www.german-navy.de/kriegsmarine/ships/landingcrafts/mfp/index.html>. (17. X. 2010.)

OPERATION SEA LION AND THE RELATIONS BETWEEN THE GREAT POWERS (1939 – 1941)

Miroslav Goluža

Summary

From the political and strategic point of view, the period of the Second World War until the German attack on the Soviet Union is extremely complex. The main reasons are the Hitler-Stalin pact and the unexpected German victories in the West. Due to the fact that the British refused Hitler's peace offers, Hitler formally started the invasion preparations known under its codename, Sea Lion. Throughout Operation Sea Lion the interests of the great powers overlapped. While taking a strategic break between the victories in the West and the attack on the Soviet Union, Hitler tried to use the operation as a strategic deception. In fact, without a serious plan, the Germans were never likely to have attempted the invasion. In the West, Hitler wanted to exert a pressure on Great Britain to accept his terms of peace while in the East, the goal of the Operation was to convince Stalin that the Germans would take no offensive attacks before the war against Great Britain had been finished. Hitler's deception proved to be successful in Stalin's case whereas in Great Britain it did not achieve its aim. The threats of invasion further enabled Churchill to gain supporters after defeats in Norway and France in May, 1940.

Keywords: Dunkerque, seaborne assault, Great Britain, the Soviet Union, Kriegsmarine, Luftwaffe.

